

VOJISLAV DESPOTOV

Európa kettő

(regényrészlet)

15.

Tetka* Fiona sietősen leereszkedett horgászbójájával a kanálisig, addig mi az illatos kamion hűvösében maradtunk. „Tehát visszatér Berlinbe? Magával megyek mindenféleképp. Mit visz a kamionban? Virágot? Nincs holttest?” „Mi nem jut az eszébe! Mi a költészetet meszárjuk le, hullája ott rohad a könyvtárakban és az iskolákban”, mondta Fanfara. „Tréfálok”, folytattam, eszembe jutott balkáni államocskáink legkínzóbb jelenete. „Tudod, Fanfara, nálunk a poézisért háborúznak, azt hiszem, a népköltészet győzelméért. A harcok elején, az első napokban, az A nemzethez tartozó sofőr, üres kamionnal utazott vissza a B nemzet fővárosából. A határok még nyitva álltak, noha a lopások és a gyilkosságok már elkezdődtek. A sofőr attól félt, hogy a B-emberek megállítják, zaklatják, sőt megölik; a határ közelében a B rendőrök egyik őrzárata feltartotta őt, arra gondolt, most vége van. Kivezették a kamionból, elvitték a szomszédos motelbe, ahol már-már mértéktelen evésre, ivásra kényszerítették. 'Mi testvérek vagyunk, akiket a politikusok haragítottak egymásra,' mondták neki vállalt paskolva, majd tovább rendelték a szaftos, zsíros kaját, házi csevapot, sült szalonnát, erős kolbászt és hideg sört. 'Mindannyian csak egyszerű emberek vagyunk,' vallotta be a sofőr búcsúzóul. 'A politikusok tehetnek mindenről.' Úgy váltak el, mint a legjobb barátok, a B-sek visszakísérték a sofőrt a kamionig azzal az idióta meggyőződéssel, hogy a bűn másvalakié, nem közös, így az övé sem, majd boldog utat kívántak neki. A sofőr, kellemesen meglepődve e viselkedéstől, békésen vezetett tovább, a határon A rendőrök állították meg. Ki kellett lépnie, kinyitni a hátsó ajtót, háború van, az előírások pedig előírások, ma senki sem szabad hinni, meg ilyenek, közölték vele. Amikor kinyitotta a hűtő ajtaját, kb. húsz férfi és női hullát pillantott meg, halomnyi halott A-embereket, teleszórva friss virággal. A soktól a sofőr a földre rogyott.” „Az összes véres történet a szeretetből fakad. A szeretet a civilizáció vörös kereke”, mondá Fanfara, szülői hangon. „Mi csak virágot viszünk. Ezek a Fallal kapcsolatos szombati projektumom tartozékai. Berlinben nemrég felállítottam a Falat, felvágva a várost nyugati és keleti blokkra.” „Fal?” – csodálkoztam. „Az oroszok az egész huszadik században folyamatosan falakat építenek felosztva a városokat, örökké ugyanazt a berlinit. Ezúttal miért, ha szabad tudnom? Úgy döntött, hogy részletekbe menően dolgoz-

* E férfi figura nevében lefordíthatatlan szójáték rejtőz(het)ik: tetka - 1. nagynéni 2. néni 3. < straznjica> fenék, ugyanakkor nem biztos, hogy a név jelentése fontos, mert a mű bővelkedik olyan kifejezésekben, megnevezésekben, amelyek pusztán hangzásukkal vonzzák az olvasót, hanyagolva a jelentés kódolását (A ford.)

za ki Európát?" „Nem. A Fal hungarocellból meg műszálból készült, ezzel kibéleltem a kaviáros és a vodkás dobozokat. Szombaton lebontom, a romokat pedig virágokkal takarom le, viszont ez csak egyik eleme az 'Utolsó üdvözlés Reichstagnak' című performanszomnak. Amikor elhervadnak a virágok, felgyűjtöm ezeket a 'holland' vintervinkéket és violákat, száraz szirmokat, leveleket, megsemmisítve a 'melankólia Falának' meg a 'gonosz Falának' nyomait." „Fantasztikus elképzelés," mondtam őszintén; amikor majd közelebb kerülök ezekhez az emberekhez, bátran szólhatok titkos vágyamról, amely attól a pillanattól kezdve követett, amikor megtudtam, hogy Szibéria a Művészetek Háza: hogy az Új Európa arcán saját performanszommal lépjek fel. „Társulatunk, a 'Cabaret Voltaire'," folytatta Fanfara Gerics, „most intenzíven dolgozik az ehhez hasonló projektumokon, amelyek kompromitálnak és lerombolnak minden ideológiai fantazmát. Ha akarod, magad is kitalálhatsz valamit. Andi-Kredla – majd megismered – naponta bombázza 'Dresdent'. De, amíg rombol, ő maga szintén 'Dresden'." „Szibéria valóban a művészek paradicsoma. Azt akarom mondani, a matériák, a természet, az érintetlen teljességében korlátlan rendelkezésre áll, mégsem zavarja meg senki. Hatalmasabb bárminél, amit el lehet képzelni, olyan, mint egy külön bolygó." „Vigyázz Victim, meg ne örülj. A legrohadtabb dolog, ami megtörténhet veled, az a 'Teremtéssel szembeni inferioritás', vagy miközben fekszel az ágyban, és átengeded magad a világűr végtelenségéről szóló kusza gondolatoknak. Hát, a világűr a tiéd, nem másé! Meg az enyém! Szibéria meg az egész univerzum a te és az én térvizsionytási mértékem kell, hogy legyen!" „Ezt hogy érted, Fanfaro?" „Ha forog a fejed a nagyságtól vagy a vég megragadhatatlanságától, ráadásul mindez istenfélelemmel van fűszerezve, ez annak a jele, hogy úgy döntöttél, az életben csupán átutazó vendég leszel. Emiatt soha sem érezheted jól magad. Szibéria és a világegyetem végtelensége a te személyes tered, ne tartsd őket megismerhetetlenek! Éppen ellenkezőleg, vedd úgy, mintha ez lenne számodra a mérték! Ebből az emelkedettebb helyzetből nyugodtan mondhatod azt, hogy: 'Az én Balkánom, ahol hullákat és virágot pakolnak a kamionokba, kicsi', vagy 'A házam mellett levő folyó roppant kicsi', 'A csillagok, amelyeket a teraszról nézek, miniatűr nagyságúak, a látható égbolt semmiség' stb. A félelemmel járó csodálkozás iszonyatos hiba, Victim. Figyelj csak: egy Marson lévő hegység 4-szer nagyobb a Himalájánál. De ez a hegység kettőnké, nincs itt hely a beteges, áhítatos hódolatnak. Ha már mértékkel kell kifejezned magad – mondd: 'A Himaláják akkorák, mint a hangyák'. Ebből kifolyólag Szibéria mintatér, s mindaz, ami benne történik, pontos, természetes. Amint tudod, a modern művészet arra törekszik, hogy meggyőzze az embert arról, hogy minden létezik, mindaz, ami létezik, létezik, így az összes olyan elv, amely benned fog, része a legklasszikusabb értelemben vett létezésnek." „Értelek, Fanfara, hány éves vagy?" „Huszonnyolc." E pillanatban sikoly tört fel a kanális felől, még a szusz is megállt bennem; elsápadtam, Fanfara Gerics viszont könnyedén felemelte a maga huszonnyolc évét, a töltés széléhez futott, majd szintén üvöltözni kezdett; ennek az erőtlen nőnek a tor-kából, akit szemének tengeri kéksége és fényes bőre még törekenyebbé tesz, borzasztó, tarzanos kiáltások szakadtak fel: előmeresztett mellel, ökölbe szorítva kezeit, lehunyva szemeit, zenei élvezettel sikoltozott, fájdalom és bosszúvágy nélkül. „Bocs, elfelejtettem, itt a 'vörös telefonok' ideje. Ne aggódj, minden rendben van," nyugtatgatott, amikor visszatért a kamion hűvösébe. „Mi rendszeres intervallumokban üvöltünk, akárhol is vagyunk. Ekként

kommunikálunk a 'vörös telefontal-enkefalofonnal.'" „De miért az üvöltés?” – kérdeztem, közben észrevettem Fiona Tetkát, amint a töltésre mászik, a botot és két halat cipelve magával. „Hát, az ember a legmagányosabb lény a földön, függetlenül a beszéd hatalmától és a kommunikáció lehetőségétől. Mivel gondolatai vannak, különböző gondolatok, az egész világ a fejében van, ő pedig örökké újra rekonstruálja azt, őrzi és fenntartja. A gondolatai fogságba ejtik, az agyába van csukva és nincs mód kijutni ebből a zárt vilgából, amely tartalmazza a teljes külső világot. A nyelv nem segít. A költészet még kevésbé, hiszen az éppen a belső dráma növekedéséért áll ki, a további észbe zárulásért. Ezért mi a 'Cabaret Voltaire'-ben mindannyian a költészet gyilkosainak nevezzük magunkat. Rendszeresen ordítunk, ami számunkra eddig az egyedüli mód, hogy kijussunk agyunkból és mindenféle kommunikáció hálójából. Ez az a bizonyos 'vörös telefon-enkefalofon'." „Ma szerencsénk van,” vágott közbe Tetka Fiona, magasba emelve a fölfűzött, olajos kígyókat. „Két angolna. Victim, kérem a szamojéd késedet, hogy megpucoljam őket, majd szépen megsütjük és elosztjuk a falatokat.” Hogyan osztjuk el őket, töprengtem, ha hármunkra két angolna, két fej és két fark jut? „Ne aggódj,” szólt Tetka Fiona felszabva szilex késsel a kígyószzerű hal hasát, mintha gondolataimban olvasott volna, „mindeki kap egy sült angolnát!” Most aztán végképp kíváncsivá tett. „Nem aggódom, van még elegendő konzerv a táskámban, csak azt nem értem, hogy tudunk hárman...” „Mondom, mindenki kap egy-egy angolnát. Te, Fanfara és én.” „De...” „Így e: az egyik a tiéd, a másik Fanfaráé.” „És te? Te fogtad ki őket!” „Nekem az egyik, neked a másik jut.” „Akkor meg Fanfara marad hal nélkül.” „Fanfaráé lesz az egyik angolna, a másik pedig hozzám kerül.” „S én?” „Te egyet, én egyet.” „Rendben. Ez egy befejezetlen kölyöksztori. Értem.” Fogalmam sem volt, miről van szó. Vagy... Ez csak a nyelvben lehetséges, ami ősbibb a matematikánál. Majd meglátjuk, amikor megsülnek, gondoltam, de mindenesetre a táskámba nyúltam leellenőrizni, ott vannak-e még a konzervek. Később, amikor az angolnák elkészültek, Tetka Fiona apró piros paprikával szórta meg őket; az egyik halat félhold alakúra hajlította, a másiknak letépte a fejét, majd a testét a félhold fölé rakta, a fejet pedig haránt, a csúcsra. „Sarló és kalapács, angolnából!” – mondá vidáman. „Mindenütt ugyanazok a szimbólumok vannak elrejtve!” – állította Fanfara. „Arra céloz, hogy mindenütt ezek a kommunista szimbólumok bujkálnak? Attól tartok, túlzol. Észrevettem, hogy a kommunizmus nehéz éveit nyomot hagytak rajtatok. Például a piros meg a vörös szín. Teljesen átfestett titeket. 'Piros telefon', vörös angolnák, piros alma, a virág a kamionban, a vörös inged!” „Igaz, Victim. A kommunizmus színe, akárcsak a homoszexualizmusé, vörös. De ugyanakkor az amerikanizmus, a masszónizmus, a kabbala, az agresszió, a szerelem, a tiltások, a május elseje, a női nem színe is. Vérre és húsrá, paradicsomra, retekre, Edgar Allen Poe-ra emlékeztet. A vörös színnek van a legnagyobb hullámhossza a látható spektrumban. Ezt a színt mindenki észleli és mindenki fél tőle. Spektrális kisugárzásai legszívósabb vibrációként ágyazódnak bele az agyba. De ne csüggedj. A piros paprika, amellyel a halat fűszereztem, egyszerűen csak olyan, nincs másmilyen.” A halat darabokra tépve fogyasztottuk el; nem akartam erőltetni, hogy 'mindenkinek jusson egy', meg is róttam magam a gyerekes kíváncsiságomért, hogy valamiféle matematikai csodára vártam. Tetka Fiona és Fanfara Gerics nem voltak se szibériai sámánok, se földönkívüliek. Mégis, valami azt bizonygatta nekem, hogy a nyelvi meggyőződés a két hal három felé osztásá-

nak lehetségességéről fontosabb a tények illatánál. Ezek az emberek valójában a régi elképzelésemet támasztották alá, hogy a nyelvnek nagyobb a hatalma, mint a halnak; e tekintetben gyógyító csodatevők lettek, emberektől származó emberek, a tüzes, jeges kontinens sámánjai. Amikor, ebéd után, Tetka Fiona kijelentette, hogy Fanfara 'Fal'-on lévő performanszának tiszteletére – meg a sietségnek, hogy időben érkezzünk – autótúton fogunk utazni, felfogtam, hogy a parti kereszteződéstől addig a helységig a kamion az egyenetlen útmenti pályán vergődött, virágon meg fűvön át! A teherautó óriási kerekei mély nyomokat hagynának a sáros autótút ábrázatán, számoltam magamban, és tartósan megrongálnák azt. Erre, mintha ismét a gondolataimba látott volna, Tetka Fiona azt mondta: „Az autótút olyan, mint Rembrandt.”

16.

Kinyújtom a kezem, hogy megsimogassam egy sovány, tizennégy éves kislány haját, de ő elhúzódik, pupillájában hullámzó víz tükröződik és az a kérés, hogy lőjem le, dobjam kanálisba, ahol a hajában vízi patkányok raknak fészket, az áramlat viaszosodja az anyaméhbe, gyenge hangon súgja, hogy felépíti számomra a bécsi operát, a moszkvai cirkuszt és két egyiptomi piramist, amiket három fáráóra kell osztanom; a kis Majakovszkij meg a nagy Majakovszkijból klónozott hasonmások sírnak, mert nem maszturbálhatnak, a klónoknak nincs fecskendező pöcsük, a nyúllá és bocivá klónozott kis Sztálinok, Szverdlovok üvöltenek, ők sem onanizálhatnak, én viszont tudom, azért nem maszturbálhatnak, mert nincs tenyerük, valaki folyamatosan tüzel a tömegeből, megöli Lenint, eltalálja a fejét, a micisapka, fél aggyal, egy csokor sárga violára esik, Lenin pedig felkel, majd előadva egy jelenetet a „Pofon ütjük a közizlést”-ből a közönségnek kiabál, mondtam, hogy Ne gyártsatok sorozatos Lenint, s az a valaki ismét lelövi, a micisapka újra leesik, Barnabeu tágra nyílt szemekkel dermedt ősi napot szed ki a jégtömbből, nem, nem, inkább ősi halakról van szó, nem, nem, ezek a kölyök befagyott kezei, erősen harap, angolnát nyújtok neki, ő viszont mohón az ősi angolnába harap, olvad a jégtömb, közben a víz mindent bekékít, tengerre megyünk, tengerre megyünk, mert a tenger vörös.

17.

Nem keltem fel a motor elnémulására s a kényelmes kabinbeli hinta-palinta abbamaradására, az álom ébresztett fel. Mindig így van: az alvás csak megszakítja az alvást. Az álmodó Victim gondoskodik az éber Victimről. Így – a kétoldalú Victim manipulációjával – a valódi Victim cserbenhagyott, magára utalt; a két alap-Victim összeesküdött ellene relativizálva minden tettét. Ki tudná egyébként is ebben a furcsa országban, hogy mi az álom? A legkevésbé hittem volna, hogy Alice helyzetében találom magam... A kamion, szelíden és nyugod-

tan állt 'Berlin' központjában. Tetka Fiona, noha a hosszú vezetéstől fáradtan és kialvatlanul, máris elkezdte kipakolni a virágokat. 'Berlin' elhagyatott boom-town-ra, észak-nyugat-amerikai városkára hasonlított, amely az aranyláz idején népes, élő és vidám volt, majd hirtelen, az aranyér eltűnésével, az összes gyanús szikla feltörése meg az utolsó bögre elmosása után, elhagyatottá vált, patkányokra bízta. Természetesen semmiféleképp sem hasonlíthatott Berlinre, mert mindössze néhány felütött fabarakkból állt, amelyek soha sem láttak finom fűrészmalmot. Az egyedüli utca, egyben a főutca (minden főutca a civilizáció végső pontjának hasonmása), még csak ki sem volt kövezve; én meg reménykedtem, ha nem is peep-show-s, forró Kurfüstendamban, de legalább meleg tusban és tipikus porosz, kolbászos sörözőkben! Ugyanakkor kielégített az a tudat, hogy épp most érkeztünk meg a Másik Berlinbe; a régi, lágeres barakkok nem rontották azt az érzést, hogy fontos városba kerültem, abba a városba, amelyet egy művészcsoporthoz Európa trónszékének gondolt, s amely természetesen hibátlanul foglalta el a maga földrajzi helyét. Itt volt a Fal is, Fanfara makettje, százméteres hosszúsággal húzódtok végig két sor barakk között; az eredeti Fal (amely már nem létezett Németországban) magassága, színe és graffittije egészen pontosan el lettek találva. „Mindent magam csináltam, senki sem segített,” mondta Fanfara; nem akarta elrejteni büszkeségét. „Figyeld csak, valaki a Fal felső peremén át leskelődik,” válaszoltam a figurára mutatva, aki nem titkolta jelenlétét; a sötét bőrű s hajú ember felváltva nézett ránk meg a virághalomra. „Tulasi Divasa, mindig Tulasi Divasa,” vágta oda Tetka Fiona. Úgy vélte, ennyi elég. Rendben, megbékéltem. Talán jó is az, hogy a szenzációk jönnek és lassan értelmeződnek, van időm, már csak azért, mert a hatalmas, nyílt tér általában sok üres időt von maga után. A város/láger periferiáján faketrecept pillantottam meg; a ketreceben egy ember guggolt valami sárga foltos állat társaságában. „Hát az az ember ott mit keres?” – kérdeztem Fanfarát. „Ő Lajkó Félix. Új performansa abból áll, hogy három hétig megosztja a ketrece egy hiénával, amit a múlt héten kaptunk el, amikor erőszakosan rávetemedett a kajakartárunkra. Noked, Victim, nem kell ketrecebe menned; kapsz egy házat, van elegendő üres barakk. Úgy nevezed el, ahogy akarod,” mondta. Később, miután befejeztük a virág pakolását a Falhoz, a vörös barak felé indultunk, észrevettem, hogy mindegyikre felírtak valamit: az 'otthon' különféle ünnepélyes nevei díszeltek a bejárati ajtó fölött, pl. a szamojéd café-bar mintájára a 'Kóbor kutya' vagy az angol nemesség neve: 'Bauhaus', 'Tristan', 'Légi Ballett', 'Foreger cirkusza', 'Gadji beri bimba'.

18.

Bekopogtunk a 'Cabaret Voltaire' ajtaján, majd, meg sem várva a választ, beléptünk. Mozis homály fogadott. Igazi mozcsendben, amelyet a vetítő zúgása, felborzolva az idegeket, csak felerősített, üldögélt a terem közepén az asztaloknál néhány figura, közülük az egyik görnyedt volt; a régimódi vetítő fekete-fehér képeket sorjázott a falívásonra. Amikor bejöttünk, a film egy embercsoportot mutatott, béna, primitív törzsi jelmezekkel (eszembe jutottak a Szamojédok, megrázkódtam az ijedségtől); durván faragott kőből készült tévé

előtt üldögéltek, miközben mohón harapdálták le a húst valamely állat hatalmas combcsontjairól. A kamera lassan indult a 'televíziós készülék' mögé, befókuszálta a faketrecezt, amelyet megtisztított liánnal kötötték össze; a ketrecben a patkány hóbertosan pörgette kerekét, hogy elkapja az egeret a fogaskeréken. S ezzel véget is ért a film. Azonnal új kezdődött: egy improvizált temetőben, összegyűlve a sírgödör körül, négy zenész halottas indulót játszik, szaxofonokkal meg trombonokkal; miután befejezik, a hangszereket az elhunyt fölé rakják, majd homokkal eltemetik úgy, hogy az alsó részek, a hang kitágított begyűjtői kimerednek a friss sírhalomból, mint egy zenei csokor. Ezután leguggolnak hallgatni a sírból jövő, hangszerből kiszüremelő hangokat. Egyikük a közelben tüzet rak, a társa pedig összeköti a tüzet a sírral egy üvegcsővel, amelyből zöld folyadék csordogál a tűzre. A lángok kialszanak. Az eloltott tűz hamvából a 'zenészek' egyike tizenkét tojást szed elő. A következő, kissé ügyetlenül felvett jelenet, az előző színhelyen látott tucatnyi ember tojását mutatja, amint lerázzák magukról a hamut és a héjat. Amikor felgyúltak a fények a 'Cabaret Voltaire'-ben, arra gondoltam, milyen örült filmek ezek. A filmoperatőrök, a rendezők s a színészek neveit nem tüntették fel. „Andzi-Kredla uram,” fordult Fanfara a meglehetősen öreg, görnyedt emberhez, aki az asztalnál ült, de nem széken, hanem mozgássérült-kocsiban. „Elhoztuk Victimet, a Balkáni utazót. Gyalog jutott el egy holland, Buhareck nevű faluig, velünk óhajtott továbbmenni. Kamionnal hoztuk ide. Képzelve el, ő performer és installacionista.” „Szedtetek virágot?” „Igen. Egy kamionnyit.” Az öreg hangja megremegett, szemmel láthatóan elyengült, mozdulatai pedig olyan lassúak voltak, hogy úgy tűnt, minden pillanatban megáll, örökre. „Örömmel látunk, Victim, a 'Cabaret Voltaire'-ben,” mondta. „Ők a művészek, Aproksimatif, az Utolsó Katarina (egy szép sötéthajú nő) meg az Euromajakovszkij filmek szerzője.” „Euromajakovszkij? Eredeti név.” „Én vagyok a klónozott Majakovszkij,” vágta közbe a közepes életkorú, magas, mogorva alak, megvakarva sebé a homlokán. „Nem valódi klón,” legyintett Andzi-Kredla olyan lassan, hogy úgy tűnt, mozdulata egy teljes óráig tartott. „Ő mentális klón, Vladimir Majakovszkij önfelismerő és önmeggyőző kópiája. Úgy viselkedik, akárcsak Vladimir, az összes energiáját magába szívja, ő közülünk a legsokoldalúbb. Kisfilmeket vesz fel, verseket, manifesztumokat, drámákat ír, tömeges performanszokat szervez... elmondhatom neked, Victim, hogy napról napra egyre inkább hasonlít Majakovszkijra, akire én mindmáig jól emlékszem. Mintha a mai napig is itt lenne előttem, abban a fekete selyemből készült, dongószerű ruhájában, fekete-sárga csíkos puloverében.” „Személyesen ismerte?” – csodálkoztam. „Hát nem végzett ő magával...” „Igen, régen, amikor 28 voltam. Tehát, én most...” „98 éves!” – kiáltotta Euromajakovszkij, büszke az eredményre, amely a 'szülőjét' illette. „Először Krucsonihhal dolgoztunk közösen a 'Győzelem a nap fölött' című operán. Tudod, Victim, ki készítette a forgatókönyvet és a kosztümöket? Malevics. A jó öreg Kazimir! A színészek, köztük voltam én is, papírfejeket hordtak, a vetítőtől vakító napfény áradt, amely ellen a 'futurista parasztok' harcoltak, mert számukra, a művészi szántóföldjeik számára nem volt szükség napra... Később játszottam a 'Vladimir Majakovszkij' című tragédiájában, ahol az összes figura Majakovszkij alakította. Krucsnoh, Matuskin, Filonov, Rapaport, én... Én, ha jól emlékszem, a fej nélküli Embert játszottam, míg Matuskin az egyfülű Embert. De itt volt még az egyszemű, az egy lábú Ember...” „... a két csókos Ember, a kinyújtott arcú Ember, a könnyes Asszony,

a nagy könnyekkel síró Asszony...," folytatta Euromajakovszkij némi kevélységgel a hangjában. „Így van,” igazolta mosolyával Andzi-Kredla. „Csak Victim, Majakovszkij klónja túllépte a harmadik évet. A klónok tovább élnek, sokkal tovább.” „Sosem késő, Andzi-Kredla.” „Kövesd a példámat, te Tragédia.” „Mit szólsz, milyenek a filmjeim?” – fordult hozzá Euromajakovszkij. „Örült, szürrealista filmek, mintha Vladimir alkotásai lennének...” „Adós vagyok némi magyarázattal,” mondta Euromajakovszkij meg sem hallgatva, mit mondtam. „Moszkvában figyelmesen vizsgáltam az amerikai rajzfilmeket, főleg a Flinstones-okat, Frédi és Béni családját. Csodálom a bennük lévő propagandás tartalmat. A kiváló hollywoodi mesterek a Fehér Ház s a fehér kapitalizmus szolgálatában varázslatos hatást gyakorolnak a gyermekekre. A szovjeteknek sohasem voltak ilyen mesterei. Hozzájuk képest Trockij és Zsdanov dilettánsok. Az amerikai társadalom minden értéke, a tiszta konyha, gyülekezés a tévé-tűzhely előtt, autók, hűtőszekrény, szupermarket, drive-in mozi, s egyáltalán az életzínvonal, imaginárius, távoli múltban játszódik, a kőkorszakban. A filmekben nyoma sincs Indiánoknak, az őslakosoknak, még kevésbé szerepelnek bennük Négerek, Olaszok és Zsidók – épp ebben áll a film ideológiai üzenete: az amerikai gyermekek olyan tudatalattiba vetett képeken nőnek fel, amelyek szerint Amerika minden polgári és kispolgári értékével még a kőkorszakban jött létre annyira fajtisztán, hogy már makulátlanabb, fehérebb nem is lehet, hogy a huszadik század tipikus amerikai polgárai a maguk idiotikus 'álmával' igazából az amerikai kontinens egyedüli benszülöttjei, hogy a kőkorszak után minden tönkrement, a megrontókkal pedig értelemszerűen kell cselekedni – ki kell irtani őket. Micsoda aljas perfekció! Íme, ez volt az én motivációm, amikor belekóstoltam a filmezésbe.” „Most valójában jobban értem e felvételeket. De, vajon az orosz gyerekek nevelésére szánták-e őket?” „Nem, semmi esetre sem. Senkinek se szólnak,” mondta Andzi-Kredla megköszörülve a torkát (őszintén szólva attól tartottam, hogy kidobja a fél tüdejét). „A Mi Európánkban közönség nélkül zajlanak le a performanszok meg a filmek. A modern művészet anticipálta a közönséget, bevonta az alkotásba alkotóelem gyanánt, nincs többé rá szükség!” – emelte fel hangját hirtelen Andzi-Kredla. „Mindig felizgatja ez a téma,” súgta Fanfara Geric. „Nyugodj meg, Andzi-Kredla,” lépett hozzá Tetka Fiona. „Aprokszimatif, hozzá egy pohár vizet.” Aprokszimatif máris ott termett a pohárral, Andzi-Kredla pedig, egész éjjel csupán néhány csöppet lenyelve, tovább folytatja: „A világ teljes történelme peroformanszá alakult. Az emberiség véget vetett egy hosszú korszakának – én a jelentős részét képeztem –, amelyet most nukleáris művészeti formában öklendez fel, ez a forma pedig az összes műfajt és alműfajt tartalmazza, a költészetet, a festészetet, a gesztust, a balettot, a politikát... A performansz valódi jelentősége abban áll, hogy rekapitulálta a történelmet meg a művészetet. A Performansz élőlény, öntápláló, a halálos történelem leszármazottja.” „Valaki bekuccskál az ablakon!” – kiáltottam, a voajör nyugodt arcára mutatva. „Tulasi Divasa.” „Ő kicsoda? Miért kukkol folyton?” „Hozzánk képest nem performer, mégcsak nem is művész. Figyel, mindent figyel. Abban hisz, hogy az egész élet, beleértve azt az átkozott belsőt is, a külső képektől függ. S igaza van.” „Szívesen megismerkednék veled,” mondtam halkán. Visszont, Andzi-Kredla már aludt s mindannyian gyorsan, lábujjhegyen elhagytuk a 'Cabaret Voltaire'-t.

19.

Az 1916-os év elején, Hugo Ball és Emmy Hennings elhatározták, hogy a zürichi Speilgasse nevű kis bárban megnyitják a 'Cabaret Voltaire'-t. Céljuk az volt, hogy létrehozzák a művészi szórakozás központját. A megnyitó nagy tömeget mozgatott meg, a bár az utolsó helyig teltház volt. Kb. este hatkor, míg Ball Henningsnével még mindig kiáltozással s a futurisztikus posztterek felagatásával foglalatostkodott, négy orientális külsejű kisember tűnt fel mappával és képekkel hónuk alatt; többször illemtudóan hajlongtak. A következőképpen mutatkoztak be: Marcel Janco, festő, Tristan Tzara, Georges Janco, a negyedik úr nevére senki sem emlékszik. Úgy esett, hogy Hans Arp is ott volt. Janco felakasztotta saját arkanycsontjait a többi objektum mellé; Tzara bizonyos hagyományos stílusú verseket olvasott fel, amelyeket sármosan, különböző kabátzsebekből pecázott ki. Emmy Hennings és Lacontenne franciául meg dánul énekeltek, Tzara felolvasta néhány román költeményét, közben a balalajkás zenekar populáris melódiákat és orosz táncokat adott elő." Így indult be 1916. február 5-én a 'Cabaret Voltaire'. Február hatodikán, több oroszral a közönség soraiban, a műsor kibővült Kandijcskij és Else Lasker dalaival, „Donnerwetterlied” (A mennydörgés dala) Wedekindtől, „Totentanz” (Halottastánc), a forradalmi kórus segítségével, s Aristid Bruant-tól az „A la Villette”. Másnap, 7-én, Blaise Cendrars meg Jakob van Hodis dalai szerepeltek, 11-én pedig megérkezett Münchenből Ball barátja, Richard Huelsenbeck. Ő vadabb ritmusokért (néger ritmus) rajongott, hogy gyakorlatilag az alapokig dobolja szét az irodalmat. Gyorstüzelő mámor következett; az élő felolvasások, performanszok kulcsként szolgáltak a műélvezet újrafelfedezéséhez. Minden estet egy meghatározott téma köré építettek: orosz esték oroszoknak; a vasárnapok a svájciaknak szóltak, annak ellenére, hogy a fiatal svájciak a kabarét illetően túlságosan is elővigyázatosak voltak; március 14-én, a francia esten Tzara, Max Jacob, André Salamon és Laforgue költeményeiket olvasták fel; Oser Rubinsteinnel közösen Saint-Sans csellószonátájának első tételét játszották; Arp Jarry 'Übü király'-ából olvasott fel stb. A március 30-ai est újabb fejlődést mutatott: Tzara kezdeményezésére, Huelsenbeck, Janco és Tzara Henry Barzun meg Fernand Divoire verseit szavalták szimultán módon (első alkalommal Zürichben és a világon), majd ugyanígy a saját szimultán költeményeiket is. Szimultán vers alatt a következőt értjük: kontrapunktos recitatív, amelyben három vagy több hang egyidőben beszél, énekel, füttyöl stb. oly módon, hogy ezekben a kombinációkban kitűnjön a darab elégikus, humoros vagy bizarr tartalma. A zaj (egy tíz percig tartó rrr, a csörömpölések, szirének stb.) teljesebb energiájú az emberi hanghoz képest. Az orosz szocialista menedékjogosok, beleértve Lenint és Zinovjevet, a Wedekindhez hasonló írók, a német expresszionisták mint Leonhard Frank vagy Ludwig Rubiener, a fiatalabb német s keleteurópai száműzöttek, mindannyian a 'Cabaret Voltaire' körül forogtak Zürich központjában. A színen, felékszerezett, tarka, tömött tavernának, néhány furcsa figura, akik Tzarát, Jancót, Ballt, Huelsenbecket, madame Henningst és Hugo Ballt reprezentálják. Totális pandemonium. Üvöltöző, nevető, gesztikuláló emberek. Szerelmes sóhajtozások, csipőmozgások, versek, a középkori szonettek bögése, nyarvogása; Tzara a hátsóját forgatja orientális hastáncosnót utánozva, Janco láthatatlan hegedűn játszik, madam Hennings,

Madonna arccal, szélesre terpeszti lábait, Huelsenbeck non-stop veri a nagydobot, Ball zongorán kíséri, sápadtan, mint a kréta szelleme. A tisztelebeli nevük: Nihilisták.

20.

A vendéglő – amennyiben így nevezhetjük a 'mentális szocializmus kantinját' – a 'Kék blúz' barakkban volt. Mindenki itt étkezett, akár egy igazi kommunában; a kaja többnyire a meghagyott tartalékokból készült, a szakácsok és a kiszolgálók váltakoztak. Ezen az éjszakán Lajkó Félix volt a 'vendéglős', ő egy fiatal srác, aki, akárcsak a többiek, Szentpétevárról jött. Örült, amikor átadtam neki az összes megmaradt szarvashús konzervemet. A ketrecben töltött három hét a hiénával épphogy véget ért; miután művészi honoráriumnak elkönyvelt száz húst kapott, szabadon engedték a hiénát, Félix pedig megfürdött a hordóban. Volt még egy vendéglő a szomszéd barakkban, 'Az excentrikus színész gyára,' de ez nagyjából a kollektív performansz-estekhez szolgált – általában egy bogrács borscsával vagy konzerves marhagulyással – a nap fölötti győzelem tiszteletére. Ennek a régi, 1924-es győzelemnek (amelyben színészként szerepelt Andzi-Kredla) az ünnepe, Andzi ötletére, esténként, napnyugta után zajlott le. Kivéve azokat a napokat, amikor ő korábban elaludt, mint például ma. A 'Kék blúz' avantgarde politikai csoportosulás volt, magyarázta lelkesen Félix, kiváló zsonglőrös programmal, balett-táncosokkal, gimnasztikusokkal, lovagló mesterekkel, velük egyidőben dolgozott Szergej Einzenstein, huszonöt különböző attrakció montázsán dolgozott – ami a művészetben világrekord. Másfelől, 'Az excentrikus színész gyára' olyan művészi csapat volt, amely az új ipari társadalommal szeretkezett, megkísérelve azt, hogy a jazzen, képregényeken és reklámokon keresztül becsempéssze a fiatal szovjet kommunizmusba az amerikai életmód legfontosabb aspektusait, a magas technológiát és az alacsony kultúrát. „Félix, miért neveztétek el a barakkokat az öreg futuristák, nihilisták és dadaisták nevei alapján? Nem tudatok volna új neveket kitalálni?” – kérdeztem, míg a tényeket mosta. „A modern művészet csiráit, főként a performansz nevű szublimátumot, átvittük az Új Európába, mert azok a világ végének a forrásai.” „Még ilyet!” – ellenkeztem (azért cselekedtem így, mert Félix volt a legfiatalabb), „az én gondolkodásmódom hasonlít a magáéra, de zavarba hoz az a tény, hogy mindannyian világvégéről, a művészet végéről beszéltek... Hát ez dekadens. Minden korszak szkeptikusan viszonyult a jövőhöz, a maguk munkásságát többnyire úgy látták, mint a kizökkent világ stilizációját, a művészetet pedig halott, üres négyzetként jelenítették meg.” „Négyzet? Rendben. Akkor figyelj!” – mondta, az ablak felé, a szimulakrum fölötti sűrű éjszakára mutatva. „Ez az Európa valóban halott, üres... négyzet, nem?” Az ablakban a békés Tulasi Divasa arcát lehetett látni. A vacsora befejeződött, Tetka Fiona meg Fanfara elkísértek a barakkomig. Hogy nevezzem el? Zenitizmus, Ljubomir Micić, hagyjam ott a balkáni modernizmus nyomát, amelyet barbarizmus követett? „Fanfara, adhatok neki olyan nevet, amelyik nem a múltból származik?” – kérdeztem óvatosan a párkányon, amikor aztán jóindulatúan bólintott, tovább folytattam: „A következő nevet adnám neki: 'A megragadhatatlan Szarvas Óra'.” „Kitünő név, jól reklámozza a zavarunkat az idő

Dzsingisz Kánja előtt!" – derült Tetka Fiona s kivett a blúzából egy kis, henger alakú esz-
közt. „Tessék a rúzsom, reggel írd fel a nevet az ajtó fölé.” A barakk megfelelő állapotban
volt; tiszta, a legszükségesebb bútorokkal berendezve; ami pedig a legfontosabb, minden-
felől körbefogta a szibériai Victimet. Mihelyt magamra hagytak, a faágyra vettem magam;
de, e pillanatban több torokból ordítás szakadt fel, hosszú, pokoli, ám egyben muzikális és
vad is. Ez alattot el.

21.

A következő két napban nagyjából a művészekkel ismerkedtem, 'Berlinben' csatangoltam;
Fanfara Gericsnek segítettem, hogy elhelyezze a száraz virágot a Fal mentén, megtekintet-
tem az Utolsó Katarina, az izgalmas, fekete hajú frigiai nő performansát. A sötétbőrű
Tatum, a segédje (Szamarkandból), felemelte a két földre szúrt botra akasztott függőnyt,
majd megadta a jelet, hogy kezdjük meg a 'pornókertészkedést' (a művészi akció hivatalos
neve); meglehetősen ijesztő jelenet tárult elénk: az Utolsó Katarinának csak a feje állt ki a
földből; torkig betemették, minket pedig azért hívtak, hogy kiássuk, kézzel, és ne sértsük
fel a testét, meg is tettük; először széles gödröt vájtunk körülötte, lassan takartuk ki – a
mélység minden centimétere tíz centis többlet a gödör kerületénél –, egészen meztelen
volt abban a hideg földben. Szépen kisminkelve, Katarina a 'pornókertészkedés' egész ide-
je alatt azt mondogatta, Da-Da, rá sem hederítve a nem mindig gyengéd érintésekre. Telje-
sen kiástuk; miközben továbbra is azt mondogatta, Da-Da, igazi hölgyként nyújtotta a ke-
zét, hogy Tatum kivezesse a 'pornó-kertből', egyenesen a hordó felé ment, megfürdeni, s
visszakaparintani az elvesztett energiát, amit a föld, míg benne volt, mohón elszívott tőle.
„Majdnem tíz óra van!” – kiáltott izgatottan Fanfara, majd a 'Cabaret Voltaire'-be rohant.
Visszatért az 'Alexanderplatz'-ra, teljes gözerővel tolt a kocsit a kimerült Andzi-Kredlával.
„A Tábornok repülőket vár,” súgta. „A repülők minden nap, pontosan tízkor itt vannak.”
„Tábornok?” „Szereti, ha így hívjuk.” És valóban, pontosan tízkor a magasból sugármeghaj-
tású motor hangját lehetett hallani; északról hat vadászbombázó jött elő nyíl alakban,
Andzi-Kredla harci állást vett fel a kocsiban; amikor megtörtént a robbanás, a hangfal áttö-
résével keletkezett félelmetes dörej megrázta az egész vidéket; a barakkok vibráltak; a hor-
dóból, amelyben Katarina pancsolt, elég sok víz kiömlött; Andzi-Kredla felemelte kezét és
felkiáltott: „Apage Satanas, Apage Satanas! Drezda! Drezda! Andzi-Kredla-Drezda! Apage
Satanas!” A repülők hamar eltűntek a látóhatárról, a Tábornok pedig halkán szóló Fanfara-
nak, hogy vigye vissza a barakkba. Az egész előadás csak egy percig tartott. „Ő minden nap
eljátszsa 'Drezda' szerepét, miközben a repülők, nyilván a rendszeres gyakorlat folytán, na-
ponta elrepülnek felettünk. Mi itt mindannyian transzformáljuk a történelmi eseményeket,
amelyek létrehozták az ellenséges világot a jobb világ motívumának segítségével,” mondta
Fanfara, amikor visszatért. Elkápráztatott a harci jelenet ereje. „Észrevetted jobb kezének
finálé mozdulatát?” „Nem tudom, nem figyeltem...” „Legyintett, mintha szúnyogokat hajtott
volna. E mozdulat után a repülők eltűnnek az égről.” „Igen, de...” Nem fejeztem be a kér-

dést; természetesen mi mindannyian dirigálhatunk a valóság zenekarával, csak arra van szükség... hogy felemeljük a kezünket, s dirigáljunk. Ugyanezen az éjszakán, a nap fölötti győzelem kollektív ünnepe (finom, Tetka Fiona főzte leves) meg az üvöltés után, amelyben most sem vettem részt, odamentem Tulasa Divasához. „Victim vagyok, idegen, akárcsak te. Sívesen megismerkednék veled.” „Tulasi Divasának hívnak: a havas hegyek egykori Jetije. Azok ott Nepálban nem is voltak havas hegyek – inkább Himalájában voltak ilyenek, dalai-hima-lájában. S ott nem akármilyen hó található – ott hó van. Ah, milyen korlátolt ez az orosz nyelv – mekkora Szibéria, mégis csak egyfajta hót ismernek arrafelé. A nepáli nyelv, főként ennek dalai-hima-lájai dialektusa huszonnégyféle hóról tud: puha hó-hó, mély hó-hó, olvadó hó-hó, meleg hó-hó.” „Úgy hallottam, te csak szemlélődsz. Miért?” „Amikor leesik az első hóhely – hmura – a táj változni kezd. A világban mindenütt átalakul a vidék, mindenki tisztában van ezzel, de senki sem akarja teljesen elfogadni ezt az igazságot – félnek a táj módosulásától, iszonyodnak a világ fordulataitól, mert ebben a világban ők is átalakulnak, ezt viszont nem akarják, a hitük annyit enged, hogy a kis bensőjükben menjen végbe a változás, a külső világ pedig, állítólag, Isten alkotása, és így nem módosulhat; betegesen emlékeznek arra, milyen volt a táj a hóesés előtt, amely átalakította, lázasan harcolnak azért a gondolatért, hogy az örök isteni tájra csak időlegesen húzták rá a kényszerzubbonyt. A hó nagy változás – a hmurától a tuhréig. Se hó, se vidék nincs az emberben – minden kívül van.” „Szerinted az ember teljesen üres? Nem félsz... az ún. semmitől?” „Nem tartok attól, hogy minden kívül van. Nem vagyok többé olyan önző, hogy azt higgyem, létezik belső hó, belső táj, belső Tulasi Divasa – az ilyen gyönyörű, egyedi, külső Tulasi Divasa mellett (gyengéden mutatott tenyerével az arcára). Ezt csinálják az összes allgemeingültigek, félnek belátni a hó természetét, a tudomány és a vallás titkait, amelyek meghülyítették őket, ezért úgy tűnik számukra, hogy minden, Istennel az élen, belül van, s hogy egy napon, sikerül majd nekik a végére jutni. A pszichoanalízis és a különböző tudományok készítetnek beteges műveletekre. Arra kényszerítenek, hogy kitalálják magukban a lelket, az atmant, ahamarahot, hogy magukban felfedezzék a teljes anandaht s eljártsszák a budhik hatását, aki állítólag az érzékszervek és a kama manasz fölött áll, hogy ámítsák magukat a name, a lyuk, a fizikai test láthatatlan hasonmásának létezéséről, hogy elinduljanak a legidétlenebb kéjes utazásra a para-vidja felé, amely a végső igazság, satyam. Miféle satyam! A satyam betegség! Azok az emberek, akik a völgyben élnek, hasonlóan a Gangesz partján élő szegény milliókhoz, a tekintetükkel állandóan valami belső völgy után fürkésznek, még laposabb síkságot, ideális geometriai felületet, amely ideálisan jobb a valódi völgytől, ahol ők élnek a rizsföldeken dolgozva. Egy indiai költő, egy bizonyos gangeszi Ahab, olyan messzire jutott kivalsalt tudatával, hogy verset írt arról, hogy az összes domb és hegy, sőt a Himalája is igazából egy nyugtalan síkság! Na itt van, ezt művelik a szellemi tudományok az emberrel – arra tanítanak, hogy a látható világ mögött (amely, állítólag, síkvidék) láthatatlan világ rejtőzik, még laposabb, mivel pedig csak bámulnak anélkül, hogy látnának is valamit – kezdődik a hit. A hit mocskos, mert a láthatatlanba vetett hitre kényszerítve őket, nem engedi meg nekik, hogy észrevegyék a láthatót, higgyenek abban, amit saját szemekkel látnak – hogy a hó alatt fű van. A hit nem változtatja meg az embereket, hanem közönségessé és torzzá teszi őket megtiltva, hogy a látható világ, a hó alatt egy másik világ található, a fű.” „Érdekes!

Ez egy igazi harc az önmegismerés ellen! Hogy jutottál el ehhez a meggyőződéshez?"

„Egy stuttgarti német, aki valójában nem alpinista, hanem a dornachi Gethenaumban tevékenykedő Rudolf Steiner tanítványa volt, megfagyott a Himaláján a hit miatt. Mi, serpák, megpróbáltuk a teában főzve feloldani, de sikertelenül – az ereiben, vér helyett, a végső igazság áramolt. Allgemeingültignek hívtuk, mert egyfolytában félrebeszélte azt nyögve: Allgemeingültig, Allgemeingültig, Allgemeingültig – egyetemes érvényű, egyetemes érvényű, egyetemes érvényű! Nevezetesen az volt egyetemes érvényű, hogy az összes német, más fejlett szellemi lényekkel együtt felmásszon a Himalájára, s ott a kozmoszhoz legközelebb, magasan fent megismerje önmagát – mielőtt még megfagyna.” „Miért hívod magad Jetinek?” „Mint már mondtam, jeti voltam, ezt pedig fiatal serpaként éppen ott a csúcson értettem meg. A vezetők csoportjában voltam, amely egy kevert európai csapatért felelt, közük tartozott Allgemeingültig is. A Dunbar faluban folyó felkészülés során, akárcsak a hóihar beálltakor az öt és félezer méteres magasságon levő hosszabb táborozások idején, Allgemeingültig meg akart tanítani mindarra, amit tudott; furcsa angol alttal mondta, hogy az önmegismerés és a moksa a megszabadulás, a szanszára meg a nirvána, bennünk lakozik az isteni, lehetséges visszautazni az anyaölig, a személyes tapasztalatok az önmegismerésben láthatóvá teszik az archetípusokat, hogy Jung szellemháza pincéből és padlásból áll, újjával fenyegetve tanított a steineri kozmikus emberről meg az éteri testről, hogy az énség egyszerre rítusa és eszköze az önmegismerésnek, s hogy én, Tulasi Divasa, amennyiben türelmes leszek, meditációval, jógával meg főként antropozófiával eljutok az öslényhez, a valódi Tulasi Divasához, magához a Tulasi Divasában levő Istenhez. Parancsoló alttal mondta, hogy mint indián – pedig nepáli vagyok! – allgemeingültig, egyetemes érvényű kötelességem teljesen megismerni a lényt. Allgemeingültig minden nap lefotózta a gyanús szürke és sötét foltokat a havon, még furcsább német alttal danolászva So blau wie Schnee, so Paul wie Klee... ; kereste a jetit, le szerette volna fotózni a mítoszt, elhozni a bundáját Stuttgartba. Wo bist Du, Jeti, Jeti, énekelte váltakozva a So blau wie Schnee, so Paul wie Kleel-vel, ezért nekem úgy tűnt, nem felváltva, hanem egyidőben éneklie a dalokat, hogy az önmegismerés valamely fokán van, a lényegbe történő behatolás felé talált magának még egy énekest, aki szintén alpinista amatőr, s aki az ajkát zengedezéssel melegítette mínusz harmincöt fokon. És azon az éjjelen, amikor Allgemeingültig megfagyott, én a sátorban megtapasztaltam a szatorit, mindazt, amiről ő prédikált és jósolt, az asztrális és éteri test áthatása, kitapogatása, Tulasi Divasa aljára süllyedtem megszabadulva a takarótól, érzékszervektől s a tudattól, szárnyaltam a csillagok között, amelyek megnyíltak alattam meg felettem, megtaláltam igazi énemet, a lyukat, a végső satyámot – bennem, bekajálva egész tudatomat, táplálkozva gondolataimmal, hátsó gondolataimmal, minden testem, nevem színével töltekezve, állt a jeti, óriási, szőrös, veszélyes karmokkal.

Odakúsztam Allgemeingültig sátráig, benyitottam, majd teli torokból felüvöltöttem, ami elindította a lavinát a nyugati oldalon: Van jeti, Allgemeingültig, én vagyok a jeti! De ő nem hallott semmit, már merev volt és megkékült. Hiába főztük teában.” „Hogy jutottál ide? Honnan tudtál az Új Európáról?” „Néhány év után, amikor már nagyjából tudtam, hogy Allgemeingültignek nem volt igaza, hogy játszva az önmegismerő életét, valójában annak az embernek a szerepét vállalta, aki hisz a jetiben, majd, többek között, amikor megtudtam,

hogy az emberi lény bensőjének lenti szobáiban csak torzulás és undormány található, az, amit André Gide fedezett fel magában, amit Dosztojevszkij mint az aljasság/fenség kettőségeként ismer fel, tudtam végre, nincs önmegismerés, illetve csak az a fajtája van, amit ókori görögök demonstráltak – a külső világ megismerésének útját, miszerint csak a külső világ létezik, a hójával, tájaival, s a Tulasi Divasa hamis bensőjében nem történik semmi, a világ arcán pedig minden megesis; úgy döntöttem, újra a csúcson, hogy a maradék életemet keresésben töltssem el ott, ahol valami és minden van – s nem az üres kútban. Jeti utoljára kiáltott fel bennem, a kiáltás pedig eltakarta a százéves havat, majd megdermedt – még mindig ott van; a következő reggelen a távolban észrevettem a sötétkék vizet, amely nem volt itt korábban, az új szibériai tengert, amelyet az önmegismerés ellentmondásának géniusza ásott ki és töltött meg – a látható világ mögött látható világot látó tudat. Elindultam le Szibéria felé szó nélkül magára hagyva a félig megfagyott holland csoportot. Ez a hamis individualizmus aranykora, mert az embereket önvizsgálatra kényszerítik, az állítólagos személységüket alávetik a pszichiátriai kezelésnek, ezzel csak elmélyítik az ál-énséget – s a külső cselekvések köteleit, beleértve a természetet is, zavartalanul valaki más irányítja. Ha nem hagyta volna el Tulasi Divasát, Tulasi Divasának ki kellett volna fejlesztenie a csapdába esés rendszerét.” „Ki, Divasa, ki rángatja a köteleket?”

22.

Elbűvölve Divasa önmegismerés elleni harcával, ahogy gyönyörködik mindabban, amit lát (a vakok valóban szimulálják a látókat, létrehozzák a természetet, a dolgokat meg a tárgyakat a hang, a forma alapján, a hosszú időre bezárt rabok pedig türelmetlenül várják, hogy kimenjenek, fát lássanak, autót, esernyőt), kivártam szombaton a 17 órát, a Fálnál lejátszódó performansz idejét. Fanfara Gerics tisztí egyenruhába öltözött, különféle katonaságok rangjelzései csüngtek rajta. A hordóról leszerelt abroncsos bádogzaj kíséretében (amelyet Tetka Fiona meg a fiatal művészek csoportja hozott létre) Fanfara a Fálnak rontott, öklével ütlegelte, csizmájával rugdosta, lövéseket szimulált a rozsdás automatával, de a Fal ellenállt. Egyszer csak bekövetkezett a fordulat. A zenei kíséret kicserélődött, az asszisztáló torkokból csak egy ünnepi dal csendes brummogását lehetett hallani; Fanfara levette az uniformist, csak az alsónemű maradt rajta (igen csinos volt), majd szeretkezni kezdett a Fallal. Finoman érintgette, a mellbimbójával kacérkodott az álbetonnal, gyengéden simogatta tenyerével, fenekének riszálásával szédítette, csábítóként csücsörítve az ajkát, csókolgatta, sugdosott neki; és a Fal lassan dőlni kezdett, végül teljes hosszával, ügyesen kiszámolt illesztéseknek köszönhetően, a virágokon át összeomlott. „Le a Reichstaggal, le a Gulággal, Hollywooddal, éljen a szürrealizmus Leninje!” – kiabálta győzelmesen taposva egyik lábával a ledöntött szürkeséget. Lenin említése kiváltotta a jelenlévők ovációját – ami, be kell valanom, meglepett; Lenin maga is gyilkos gonosztevő volt. Ezután Fanfara gyufalángot tartott a gyülékony konstrukció felé, amely a vintervinke és a tulipánok száraz szirmaival együtt fellobbant, mint a szenvedély, s azzal fenyegetett, hogy elkapja a környező barakko-

kat. Fanfara pont erre számított: amellet, hogy figyelt, Tulasi Divasa mozdulatlanul állt a hordó közelében, amelyből a leszedett abroncsok miatt kifolydogált a víz, s ő a szorgos tűzoltó szerepét játszotta. A tűz fenséges volt, a (a nem teljesen száraz szirmoktól) fekete-zöld füst pedig bábeli toronyként emelkedett az égbe. „Le az értelem jegével, éljen a tűz forradalma!” – hangoztatta Fanfara. Varázslatosan nézett ki, alsóneműben és csizmában, keze a csípőin, fáradtan, mégis boldogan, művészi lángokkal megvilágítva. A Playboy vagy a Penthouse miért nem közöl ilyen harctéri képeket, örökké csak a fürdőszobák és a selyem lepedők... A siker szemlátomást óriási volt. Kifizetődött Hollandiába utazni a virágokért. S közben találkozni Victimmel. Kár, hogy nincs közönség, spektakulumra éhes ezer szempár, de ezt a gondolatot hamar elfojtottam, mert eretneknek tűnt. Az esemény önmagáért beszél; létezik, a forradalmi modernizmus pedig nem keresi a tanúbizonyosságot, ahogyan a vadságot sem. Suttymban Tulasi Divasára néztem; a hordónál állt forgatva nagy sötét szeméit, nem tudott betelni a látvánnyal, beszívni a tűz látványát, amelyben ég a... „jó meg a rossz! A jó a rosszal együtt ég Fanfara tüzeben,” mondta Andzi-Kredla a fekete-zöld füstoszlop közelében egyensúlyozva. A szemüvege bepárásodott a melegtől. „Hatalmasabb a 'Moszkva a tűzben'-től.” Felejthetetlen éjszaka következett 'Az excentrikus színész gyárában'. Az elragadtatott művészek berontottak a vadul kidekorált ebédlőbe (felemelt öklű munkás mellszobra, a proletárvodka kinagyított címkéje, Malevics fekete négyzetei rászűrva a pompás rénszarvas agancsaira; megkezdődött a nap fölötti győzelem s Fanfara sikerének ünnepe megidézendő a jó meg a rossz halálát. Egy köpcös festő a hosszú asztal végén ült, félelmetes sebességgel bontogatta a kaviárkonzerveket, Félix vodkáspalackokat szolgált fel, nem volt idő a kis poharakra meg az apró kortyokra; mindannyian felajzottak voltak, pírultak, pörögtek, valahonnan előkerült a lemezjátszó lemezestül, a teremben Tetka Fiona perdült elsőként táncra egy ifjú intervencionistával, Fanfara osztogatta és fogadta a csókokat, mindenkié volt, Andzi-Kredla felváltva aludt a mozgássérültek kocsjában, közben ujjával figyelmeztetett a tradíció megfeszítésére; gadji beri bimba, kezdte szavalni a maga előkelő, sötét altjával Utolsó Katarina (nyakig begombolva), a szent antun dadaista lánc folytatódott, glandridi lauli lonni cadori, gadjam bim beri galaszassza tuffim és zimrabim, amikor hamarosan abbamaradtak a kitalált szavak, újak következtek, én is, vodkától fütöttem, bekapcsolódtam, pubri, lubri tobrzs, predivklo szuljub, mioda tusztaba szlur, zsuipsz mamcolj hehunica, neureva troleva, tremena lilizor sznotrb... – egyedül a vodka félelmetes áradatának volt értelme.

23.

A központi vasútállomástól egészen Buhareckig megállás nélkül vedeltem az alkoholt; a tundrai gyalogoláskor egy cseppet sem ittam, féltem magammal vinni, mert tartottam a ksihitűségtől, amely letörne, s arra kényszerítene, hogy forduljak vissza Buhareckbe. De most megbosszultam saját értelmemet. Igaza van az öreg William Blake-nek, amikor azt mondja, hogy minden túlzás útja a bölcsesség várához vezet: a nyelvem összehent a

vodkától meg a zajköltészettől, olyanná lett, mint az angolna a parázson, az ínyek, a torcom meg a gyomrom égett, az ajkam kicserepesedett, kiszáradt, talán még több ópiát után epekedett, ennek ellenére jól éreztem magam, túlságosan is jól, feszült voltam, mint stadionban az antilop a győzelmi finálén; még ittam volna, de – mikor, kivel? Nem vettem észre, hogy valaki kiment volna, viszont most, hirtelen mindenki eltűnt. Nem, Fanfara itt maradt, feküdt a padlón, félig csukott szemekkel; szöke haja bekenve a kiömlött kaviárral, amelyből annyi volt, hogy a millió tojás csillogó masszájában száz viza úszhatna. „Száz viza úszkálhatna ebben a kaviárban anélkül, hogy a hátukon észrevennénk az uszonyokat,” mondtam a fülébe Fanfarának, miközben elterpeszkedtem mellette. De azonnal megbántam, eszembe jutott, hogy nem olyan világban élünk, ahol az értékeket kárral meg veszteséggel mérhetjük. „Add ide a kezed, Victim,” súgta. Odanyújtottam kezem, ő meg a bokájához csalta, majd vádlijára, utána az oldalára. Hallgatott, mert arra várt, hogy felfogjam, mit akar. Megértettem; minden ráhangolt testrészen átsuhantam az elektromossággal feltöltött ujjpárnácskával, s ez jól esett neki; lehúzta a pulóvert meg a szoknyát, felfedve azt az alsóneműt, amely olyannyira felizgatott, amikor a Fallal szeretkezett. Ledobta melltartóját, a bugyiját s a zöld harisnyáját. Engem is levetköztetett, lépésről lépésre; ösztönösen fordítottam a fejemet az ablak felé: Tulasi Divasa arca nem tapadt az üveghez. Szakadozottan lélegzett, reszketve, mint a szeizmikus készülék tüje, valamilyen mantra szavait mormolta, amelyet megpróbáltam érteni, a füleim lettek legerogénebb zónáim. Összekeresztezte saját kezét az enyémmel, ugyanazt tapintva, amit én: a bőr minden centiméterét. Igazából mozdulatlanul feküdtünk, csak a kezeink jártak, főleg az ujjak, mind a ketten csukott szemekkel, talán az ital tett képtelenné arra, hogy egymás szemébe nézzünk... Az izgalom egyre hevült, a szív hol sebesen, hol lassan és nehézkesen kalimpált, mintha minden pillanatban meg akarna állni... és akkor bekövetkezett: elmentem a levegőbe anélkül, hogy megérintette volna péniszemet, a péniszt, amelynek a női gyomorba vezető útja megrövidítettett. Rát tekintettem ujjaimra: a körmök alatt csordogált a sperma. A szemek meg a fülek környékén apró fehér csöppecskék törtek fel a bőr pórusaiból. Tovább feküdtünk szótlánul, majd újrakezdte az ujjas játékot, leírhatatlanul finoman, s e gyengédséggel minden ideget felborzolva; gyorsan tanultam, utánoztam a látványát, amitől ismét reszketni kezdett, mormolta a mantrát, én meg újra és újra elmentem, ezúttal rövidebben és fájdalmasabban, kisebb görcsökkel... „Az ujj okosabb a pénisznél, nemde?” – kérdezte halkán. „Ilyet még soha sem éltem át,” válaszoltam. „Gyorsan tanultál.” „Olyan voltam neked, mint a Fal, vele is hasonlóan enyelegetél.” „A Fal nem spriccelt ki ennyi spermát!” „Dehogynem, tüzet köpött, elégett az irántad érzett szerelemtől. Abban reménykedtem, hogy mi mégis...” „Tudtam, Victim. A szex inkább étvágy, mint ösztön. Eddig nem vetted észre, hogy a péniszed buta, nem gondolkodik, hogy csak az agy továbbította bizsergető vér teszi érzékennyé? Az ujj más, ő az agy meghosszabított tagja. Egyedül gondolkodik. Idegvégződése olyanok, akár a selyem, a pénisz ehhez képest durva, egyszerű kalapács. Ettől élveztél annyit az éjjel. Ezért színvonalasabb a maszturbáció a hagyományos szexnél.” „Az önkielégítés is tradicionális. Te maszturbálsz? Ezekben az években?” „Igen, nagy örömmel és rendszeresen, éjjelenként az üvöltözés után. S te?” Hallgattam. „Mondd el nyugodtan, nem foglak elárulni édesanyádnak. Andzi-Kredla pl. már húsz éve maszturbál.” „Igen, esténként.” „És reggel?” „Igen, néha reg-

gel is. De azt állítják, hogy a maszturbáció még senkit sem elégített ki teljesen, csak felerősíti a vágyakozást." „A maszturbáció mindenkit kielégített! A férfi tenyere és ujjai helyett használja a nőt, az önkielégítés segédeszközeként. Emlékezz csak a kétszemélyes technikákra! A dörzsölés az alapmódszer. És fordítva, természetesen. Az pedig, hogy valakinek az önkielégítés után, úgy tűnik, szüksége van partnerre, illúzió. Ehelyett inkább arra sóvárog, hogy újra és újra csinálja, az étvágy a végtelenbe nyúlik... Az az epekedés, amelyet a végtelen maszturbáció gerjeszt, csak a hülyéknek tűnik szerelemnek vagy birtoklási váagnak!" Majd egyidőben elnémultunk és lenyugodtunk; valószínű, hogy ez egy jó rendezés eredménye volt: a barakkban, ahol a kályha már régóta kialudt, meztelenül, fedetlenül süllyedtünk az álmok álmába széthajigált vodkásüvegekkel és kaviárban úszó spermával körülöttünk.

Orcsik Roland fordítása

Vojislav Despotov, 1950-ben született Nagybecskerekén (Zrenjanin) és 1999-ben halt meg Újvidéken. Világirodalmat, irodalomelméletet, német nyelvet és irodalmat végzett a belgrádi egyetemen. Költeményeket, prózát, esszét írt, emellett pedig vizuális költészettel, grafikai dizájnnal foglalkozott, gyakran vett részt csoportos kiállításokon (és szex-orgiaikon, amelyeket nemegyszer maga is szervezett az interkulturalizmus jegyében). Az Újvidéki Rádió drámai műsorának dramaturgjaként dolgozott. Műveit több világnyelvre fordították. Számos hazai és külföldi költészeti antológiában szerepelt. Számos irodalmi díj tulajdonosa. Angol, német és szlovén nyelvből fordított műveket. A következő folyóiratok szerkesztője volt: *Ulaznica*, *Neuroart*, *Pesmos*, *Hey Joe*. Kötetei: *Prvo tj. pesmina slika reći* (1972), *Dnjizepta bibil zizra uhunt*, Ljubljana (1976), *Trening poezije* (1978), *Perač sapuna* (1979), *Vruc pas* (1985), *Pada dubok sneg* (1986), *Prljavi snovi* (1988), *Mrtvo mišljenje* (1988), *Jesen svakog drveta* (1997), *Evropa broj dva* (1998), *Drvodeljia iz Nebisala* (1999). Legutóbb magyarul: *Sohase felejts a kádban; Kútba kell ugranom; Csendes éj; A szó, bibliai kém; A történelem nem ismétél.* (Ford.: Fenyvesi Ottó), in: *EX évkönyv*. Forum, Újvidék, 1990., *Az egoisztikus kor orgazmusa* (Ford.: Bozsik Péter), in: *Ex-Symposion 5/7.*, Veszprém, 1993, *Véletlen prokreáció* (Ford.: Bozsik Péter), in: *Ex-Symposion 26/27.*, Veszprém, 1999, *Íme, mért szeretem a halált* (Ford.: Bozsik Péter), in: *Symposion 3-4.*, Újvidék, 1999, *Európa kettő – regényrészlet* (Ford.: Beszédes István), in: *Jelenkor*, XLII/10.

A fenti részlet az alábbi műből származik: *Evropa broj dva*. Stubovi Kulture, Beograd, 1998.